

Cwricwlwm i Gymru: Crefydd, gwerthoedd a moeseg

**Ffurflen ymateb
i'r
ymgyngoriad**

Eich enw: Vaughan Salisbury

Sefydliad (os yw'n berthnasol): Cyngor Eglwysi
Rhyddion Cymru

e-bost/rhif ffôn: vaughans143@gmail.com

Eich cyfeiriad: Glanaber, Tregeiriog, Llangollen, LL20
7LA

Dylid dychwelyd ymatebion erbyn **28 Gorffennaf 2020** i:

Cangen y Celfyddydau, y Dyniaethau a Llesiant
Y Gyfarwyddiaeth Addysg
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

neu gellir cwblhau'r ffurflen yn electronig a'i hanfon i'r cyfeiriad isod:

e-bost: YmgynghoriadCGM@llyw.cymru

Cwestiwn 1 – A ydych yn cytuno y dylai crefydd, gwerthoedd a moeseg gwmpasu credoau crefyddol ac anghrefyddol sy'n argyhoeddiadau athronyddol (yn unol â'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol) fel y'u disgrifir yn y ddogfen ymgynghori?

Cytuno	☐ x ☐	Anghytuno	☐	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	☐
---------------	---	------------------	--------------------------	--	--------------------------

Sylwadau ategol (hyd at 250 gair)

Cwestiwn 2 – A ydych yn cytuno y dylai cynadleddau meysydd llafur cytunedig **ystyried** canllawiau statudol wrth ddatblygu eu maes llafur cytunedig lleol?

Cytuno	☐ x ☐	Anghytuno	☐	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	☐
---------------	---	------------------	--------------------------	--	--------------------------

Sylwadau ategol (hyd at 250 gair)

Yn wir rydym o'r farn y dylai cynadleddau meysydd llafur cytunedig nid yn unig ystyried canllawiau statudol wrth ddatblygu eu meysydd llafur cytunedig lleol ond gweithredu yn gwbl unol â hwy.
Yn berthnasol i'r uchod, beth yw ystyr y gair 'ystyried' yma? Beth yw ei rym yn gyfreithiol? Mae'n derm ag iddo argraff anelwig a phenagored, e.e. a fyddai'n dderbyniol gennych fod cynadledd maes llafur cytun yn ystyried ac wedyn yn gwrthod canllawiau statudol y llywodraeth?

Cwestiwn 3 – A ydych yn cytuno â'n cynnig y dylid ei gwneud yn ofynnol i ysgolion cymunedol a sefydledig ac ysgolion gwirfoddol **heb nodweddion crefyddol** ystyried maes llafur cytunedig wrth ddylunio crefydd, gwerthoedd a moeseg a'i roi ar waith?

Cytuno	☐ x ☐	Anghytuno	☐	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	☐
---------------	---	------------------	--------------------------	--	--------------------------

Sylwadau ategol (hyd at 250 gair)

Rydym yn ailadrodd ein consyrn yma am ystyr y gair 'ystyried'.

Cwestiwn 4 – A ydych yn cytuno â'n cynnig na chaiff rhieni/gofalwyr dysgwyr mewn ysgolion **heb nodweddion crefyddol** ofyn i ysgol addysgu crefydd, gwerthoedd a moeseg yn unol â daliadau ffydd benodol mwyach?

Cytuno	☐ x ☐	Anghytuno	☐	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	☐
---------------	---	------------------	--------------------------	--	--------------------------

Sylwadau ategol (hyd at 250 gair)

--

Cwestiwn 5 – A ydych yn cytuno â'r cynnig y dylai ysgolion gwirfoddol a reolir â **nodweddion crefyddol** allu addysgu crefydd, gwerthoedd a moeseg yn unol â gweithredoedd ymddiriedolaeth neu ddaliadau ffydd yr ysgol **os bydd rhieni/gofalwyr yn gofyn iddynt wneud hynny?**

Cytuno	☐		Anghytuno	x ☐	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	☐
---------------	--------------------------	--	------------------	--------------------------------------	--	--------------------------

Sylwadau ategol (hyd at 250 gair)

Gan gyfeirio at paragraff 24, rydym o'r farn y dylid 'addysgu Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn unol â maes llafur cytunedig i ddisgyblion fel mater o drefn ..' yn unig. Mae'n bwysig fod dysgwyr yn deall ac yn cael y cyfle i drafod a gwerthuso y gwahanol safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol sydd yn ein cymdeithas ac i'r perwyl hwn, byddai'n fuddiol iddynt dderbyn addysg am y materion hyn.

Cwestiwn 6 – A ydych yn cytuno y dylai fod yn **ofynnol** i **ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir â nodweddion crefyddol** addysgu yn unol â'r maes llafur cytunedig **os bydd rhiant/gofalwr yn gofyn iddynt wneud hynny**, ac a ddylai fod ganddynt ddisgresiwn i wrthod cais o'r fath?

Cytuno	x ☐	Anghytuno	☐	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	☐
---------------	--------------------------------------	------------------	--------------------------	--	--------------------------

Sylwadau ategol (hyd at 250 gair)

Eto, er mwyn i ddysgwyr wynebu a deall y gwahanol safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol yn ein cymdeithas, byddai'n fuddiol iddynt dderbyn addysg am y materion hyn. Geiriad Cwestiwn 6: y cymal olaf, '.. ac a ddylai ..' – onid '.. ac na ddylai ..' fod yma?

Cwestiwn 7 – Hoffem wybod eich barn am yr effeithiau y byddai'r cynigion hyn mewn perthynas â chrefydd, gwerthoedd a moeseg yn eu cael ar y Gymraeg, yn benodol ar:

- i) gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg
- ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Beth fyddai'r effeithiau, yn eich barn chi? Sut y gellid cynyddu effeithiau cadarnhaol neu liniaru effeithiau negyddol?

Sylwadau ategol

- i) Byddai dysgwyr yn cael cyfle i ehangu eu geirfa pynciol a dod yn gyfarwydd â safbwyntiau sy'n bodoli yn ein cymdeithas ac ennyn hyder i drafod y materion hyn tra byddant yn yr ysgol ac ar ôl dyddiau ysgol.
- ii) Trwy wneud yr hyn sydd wedi ei nodi yn i) ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- iii) Mae hyn yn golygu bydd angen i adnoddau sylweddol dwyieithog gael eu paratoi ar draws y rhychwant oedran gyda'r adnoddau cyfrwng Cymraeg yn cael eu cyhoeddi yr un pryd â'r rhai Saesneg.

Cwestiwn 8 – Eglurwch hefyd sut gellid ffurfio neu newid y polisi arfaethedig ar grefydd, gwerthoedd a moeseg yn y Cwricwlwm i Gymru:

- i) fel bod effeithiau cadarnhaol neu fwy o effeithiau cadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg
- ii) fel nad oes effeithiau andwyol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Sylwadau ategol

Gweler yr atebion i Gwestiwn 7 uchod.

Cwestiwn 9 – Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes gennych chi unrhyw bryderon nad ydym wedi rhoi sylw penodol iddynt, defnyddiwch y blwch isod i roi gwybod i ni amdanynt.

Paragraffau 16, 17 ac 18. Mae'r paragraffau hyn yn ymddangos yn ddryslyd ac aflêr eu cyflwyniad. Fe ddylid fod wedi ei wneud yn glir o'r dechrau bod angen i'r newidiadau deddfwriaethol ffocysu ar a) anghenion cynnwys y pwnc a b) aelodaeth CMLIC a CYSAG mewn awdurdod lleol.

Mae Paragraff 16 yn cyfeirio at newidiadau i'r ddeddf ar Addysg Grefyddol ond nid yw'n cynnig geiriad penodol. Rydym felly yn parhau'n anwybodus ynglŷn â beth yn union fydd y newid a fwriedir. Mae angen egluro'n fanylach y meini prawf a ddefnyddir i benderfynu pa gredoau anghrefyddol fydd yn dderbyniol i'w cynnwys mewn Maes Llafur Cytunedig. Nid yw'r ymadrodd 'fel dyneiddiaeth ac anffyddiaeth' yn rhoi digon o arweiniad. Mae erthygl werthfawr yr Athro Russell Sandberg '*Radical reform of 'Religion, Values and Ethics' in Welsh schools*', Law and Religion UK, 6 May, 2020, yn trafod y materion hyn yn fanylach ac yn nodi nifer o gwestiynau perthnasol. O ystyried hyn, mae'n bwysig fod y 'canllawiau' y sonnir amdanynt ym mrawddeg olaf paragraff 16 yn rhai eglur a thrylwyr.

Mae Paragraff 17 yn peri dryswch:

- a) Mae'n cyfeirio at aelodaeth CMLIC a CHYSAGAU ond mae'r frawddeg olaf yn dechrau 'Caiff newidiadau hefyd eu gwneud ..'. Anodd yw deall ystyr y gair 'hefyd' fan hyn.
- b) yn y frawddeg olaf ceir '.. i greu grwpiau newydd i gynrychioli'r rhai hynny ag argyhoeddiadau athronyddol o'r fath'. Ai'r awgrym felly yw y bydd angen mwy nag un grwp i gynrychioli'r argyhoeddiadau athronyddol hyn? Os dyna'r bwriad, byddwn yn anghytuno'n sylfaenol â hynny. Gan gofio bod y cyrff hyn

yn rhai statudol, byddai wedi bod yn fuddiol os byddech chi wedi nodi'n glir pa grwpiau yn union fydd yn aelodau o'r CMLIC a CHYSAGau'r dyfodol.

I'r perwyl hwn, rydym yn cynnig y dylai'r grwpiau canlynol fod yn aelodau CMLIC a CHYSAGau'r dyfodol:

- i) Cynghorwyr Sir;
- ii) Athrawon CGM Uwchradd;
- iii) Athrawon CGM Cynradd;
- iv) Cynrychiolwyr Yr Eglwys yng Nghymru a'r Eglwys Gatholig;
- v) Cynrychiolwyr Enwadau Cristnogol eraill;
- vi) Cynrychiolwyr Grwpiau Ffydd eraill;
- vii) Cynrychiolwyr Grwpiau anghrefyddol/athronyddol.

Paragraff 18: Mae dwy frawddeg gyntaf a brawddeg olaf y paragraff yn cyfeirio at y gyfraith ond nid yw'n ymhelaethu tra bod y drydedd frawddeg yn cyfeirio at aelodaeth pwyllgorau'r pwnc mewn awdurdod lleol. Nid oes rhediad clir i drafodaeth y paragraff sy'n arwain at ddiffyg synnwyr. Oes rhywbeth ar goll fan hyn?

Beth yw ystyr y gair 'newid perthnasol' yn y frawddeg gyntaf? Oni fyddai newid 'sylweddol' yn well cyfieithiad o 'material change' yn y fersiwn Saesneg?

Os bwriedir cadw CYSAGau a CMLIC, byddwn wedi gwerthfawrogi gweld yn glir beth yw pwrpas a swyddogaethau y cyrff hyn pan ddaw'r cwricwlwm newydd yn weithredol. Wedi'r cyfan maent yn gyrff statudol. Rwy'n cymryd mai ysgolion/clystyrau o ysgolion lleol fydd o Medi 2022 yn penderfynu beth fydd yn cael ei addysgu o ran cynnwys y pwnc a'r pwysoli rhwng y gwahanol grefyddau/safbwyntiau anghrefyddol ar ôl iddynt ystyried dderbyn y Maes Llafur Cytunedig.

Sialens i ysgolion gwirfoddol a reolir/a gynorthwyir â nodweddion crefyddol sydd ym mharagraffau 24-28. Mae ein atebion i gwestiynau 4-6 yn adlewyrchu safbwynt yr eglwysi rhyddion.

Rydym yn gwerthfawrogi eich bod wedi derbyn ein hawgrym mewn ymgynghoriad blaenorol i ddefnyddio y term Maes Llafur Cytunedig yn hytrach na Cytun.

Mae ymatebion i ymgynghoriadau yn debygol o gael eu gwneud yn gyhoeddus, ar y rhyngwyd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennyh i'ch ymateb aros yn ddienw, ticiwch yma

